

[Time: 3 Hours]

[Marks:100]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:
1. All questions are compulsory.
 2. All questions have internal choices.
 3. Use of simple calculator is permitted.
 4. Figures to the right indicate full marks.
 5. Draw neat diagrams wherever necessary.

Q.1 A Select the best answer from the given options and rewrite the statement (Any Ten) 10

- i) Which of the following **IS NOT** a feature of a variable?
 - a) They are quantifiable
 - b) Their values can vary
 - c) Uses an '=' symbol
 - d) Can be exogenous or endogenous
- ii) If the cost of computer components fall, then _____.
 - a) The demand curve for computers shifts to the right.
 - b) The demand curve for computers shifts to the left.
 - c) The supply curve for computers shifts to the right
 - d) The supply curve for computers shifts to the left
- iii) In Business Economics, the central problem is ----
 - a) Production
 - b) Consumption
 - c) Scarcity of resources
 - d) Money
- iv) If cross elasticity of demand for commodity A with respect to the price of commodity B is – 0.5, then _____.
 - a) A and B are substitutes
 - b) A and B are complements
 - c) A and B are unrelated
 - d) Can't say
- v) If the price of sandwiches increases by 22%, then the quantity of sandwiches demanded falls by 25%. This indicates that demand for sandwiches is _____.
 - a) Relatively elastic.
 - b) Relatively inelastic.
 - c) Unitary elastic.
 - d) Perfectly elastic
- vi) Seasonal trend refers to _____.
 - a) Cyclical fluctuation
 - b) Variations within a year time
 - c) Variations in a very long period
 - d) None of the above

- vii) Which of the following **IS NOT** a type of internal economies of scale?
- Production economies
 - Economies of localization
 - Economies in transport and storage
 - Selling or marketing economies
- viii) A technically efficient method of production is the one that _____.
- uses less of anyone of the inputs to produce the same level of output.
 - uses more of anyone of the inputs to produce the same level of output.
 - represents least cost factor combination.
 - represents maximum profit.
- ix) When firms increases labour input and the output rises less than proportionately, then they are experiencing _____.
- division of labour
 - the law of large numbers
 - diminishing returns
 - diminishing marginal utility
- x) Implicit costs are _____.
- equal to total fixed costs
 - equal to total variable costs
 - cost of owned resources used.
 - always greater in the short run than in the long run.
- xi) The slope of total cost curve equals _____.
- AVC
 - MC
 - AC
 - TFC
- xii) Breakeven analysis identifies the _____.
- profit-maximizing level of output.
 - level of output where economic profit is equal to zero.
 - level of output where marginal revenue is equal to marginal cost.
 - All of the above

Q.1 B Write whether the following statements are true or false (Any Ten)

10

- Microeconomics deals with individual behavior.
- $C = f(Y)$ is an equation.
- The sum of quantity supplied of a good by all firms in the market is known as market supply.
- Tennis racquets and tennis balls are likely to have a positive cross elasticity of demand.
- The price elasticity of demand is the same on all points of a linear demand curve.
- Demand forecasting is done only by large-scale industries.
- When the total product is falling, the marginal product of labour becomes negative.
- If a firm increases all its inputs by 20% and its output increases by 30%, the firm is experiencing economies of scale.
- In the short run, a firm can vary the number of workers it employs, but not the size of its factory.

- x) Economies and diseconomies of scale explain the shape of long-run average cost curve.
- xi) If an input is owned and used by a firm, then explicit cost of that input is zero.
- xii) At breakeven point, total cost is greater than total revenue.

Q.2 Attempt A and B OR C and D.

- A) Explain the determination of equilibrium price using the concepts of market demand and market supply. **07**
- B) Given the following data calculate TR, AR, and MR. Also identify the market structure and state the relationship between TR, AR and MR. **08**

Output (Units)	1	2	3	4	5	6	7
Price (Rs.)	100	90	80	70	60	50	40

OR

- (C) Explain opportunity cost principle, incremental and marginal concepts as basic tools in the study of Business Economics. **07**
- (D) The demand function for a commodity is given as $Q_d = 600 - 2P$ and its supply function is given as $Q_s = 3P$. Make a schedule of demand and supply at prices Rs. 80/-, Rs.100/-, Rs.120/-, Rs. 140/-and Rs.160/-. Find the equilibrium price and quantity. **08**

Q.3 Attempt A and B OR C and D.

- A) Explain the relationship between elasticity of demand and revenue concepts (TR, AR and MR). **07**
- B) What is demand forecasting? Explain the steps of demand forecasting. **08**

OR

- (C) Describe the nature of demand curve under monopoly and oligopoly. **07**
- (D) In a town, 250 luxury cars were sold per month when per capita income (PCI) was Rs. 10,00,000. As PCI improved to Rs.15,00,000, the demand for luxury cars rose to 500 per month. Calculate income elasticity of demand for luxury cars in this town. Draw an appropriate diagram to illustrate the situation given above. **08**

Q.4 Attempt A and B OR C and D.

- A) Explain the conditions for a producer to attain least cost combination of factor inputs with the help of a diagram. **07**
- B) What is meant by Economies of Scale? Discuss the various external economies of scale. **08**

OR

- C) Explain the law of returns to scale using a diagram with expansion path. **07**
- (D) The following table shows total product of a firm due to increase in labour input used in combination with a fixed input of capital: **08**

Labour input (Units)	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Total Product (Units)	0	10	22	36	52	66	76	80	82	82	78

- i) Calculate average product and marginal product.
- ii) Name and mark the three stages of Law of Variable Proportions in the table.
- iii) In which stage will a rational producer operate? Justify your answer.

Q.5 Attempt A and B OR C and D

- A) Derive the long run average cost curve and write its features. **07**
- B) Calculate TVC, ATC, AVC and MC from the information given in the following table: **08**

Output (Units)	0	1	2	3	4	5	6	7	8
Total cost (Rs.)	100	125	140	150	160	180	210	250	400

OR

(C) What is breakeven point? Explain how breakeven point changes due to changes in total fixed cost using an appropriate diagram. **07**

(D) For a hypothetical firm, if price of product is Rs.50/-, TFC is Rs.10,000/- and AVC is Rs.10/-, then **08**

i) Calculate breakeven output for this firm.

ii) At the original TFC and AVC, how does breakeven quantity change if price falls to Rs. 35/-?

iii) At the original price and AVC, what will be the breakeven quantity if TFC decreases to Rs. 8000/-?

iv) At the original price and TFC, what will be the break even quantity if AVC rises to Rs. 30/-?

Q.6 Attempt A and B OR Write Short Notes on any four:

A) Explain the Law of Demand on the basis of various determinants of demand. **10**

B) Define an isoquant. Explain the properties of isoquants in detail. **10**

OR

Q.6 Write Short Notes on any four:

i) Use of marginal analysis

ii) Cross elasticity of demand

iii) Isocost line

iv) Economies of scope

v) Relationship between AC and MC

vi) Learning curve

[वेळ: ३ तास]

[गुण: १००]

- सूचना: १. सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
 २. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 ३. फक्त साधे गणकयंत्र वापरण्यास परवानगी आहे.
 ४. उजवीकडील अंक हे गुण दर्शवितात.
 ५. आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

प्र.१ खालील पर्यायांपैकी योग्य पर्याय निवडून विधाने पुन्हा लिहा.

१०

१. खालीलपैकी _____ हे चलाचे वैशिष्ट्य नाही.
 अ) ती संख्यात्मक असतात.
 ब) त्याचे मूल्य बदलते.
 क) '=' या चिन्हांचा वापर केला जातो.
 ड) ते अंतर्गत किंवा बाह्य असू शकतात.
२. जर संगणकाच्या भागांची किंमत घटली तर _____.
 अ) संगणकाचा मागणीवक्र उजवीकडे सरकेल.
 ब) संगणकाचा मागणीपत्र डावीकडे सरकेल.
 क) संगणकाचा पुरवठा वक्र उजवीकडे सरकेल.
 ड) संगणकाला पुरवठा वक्र डावीकडे सरकेल.
३. व्यावसायिक अर्थशास्त्रामध्ये _____ हा मुलभूत प्रश्न आहे.
 अ) उत्पादन ब) उपभोग क) संसाधनांचा तुटवडा ड) पैसा
४. जर 'अ' वस्तूसाठी छेदक लवचिकता 'ब' वस्तूचा किंमतीशी - ०.५ आहे. तर _____.
 अ) अ आणि ब पर्यायी वस्तू आहेत.
 ब) अ आणि ब परस्परपूरक वस्तू आहेत.
 क) अ आणि ब एकमेकाशी संबंधीत नाहीत.
 ड) सांगता येत नाही.
५. जर सँडविचची किंमत २२ टक्केनी वाढली तर त्याची मागणी २५% नी कमी झाली. यावरून मागणीची लवचिकता ही _____ आहे.
 अ) जास्त लवचीक
 ब) कमी लवचीक
 क) एकक लवचीक
 ड) पूर्णतः लवचीक

६. हंगामी बदल म्हणजे _____.
- अ) चक्रीय बदल
ब) एका वर्षातील बदल
क) दीर्घकालीन बदल
ड) वरीलपैकी नाही
७. खालीलपैकी _____ हे प्रमाणाच्या अंतर्गत बचतीचा प्रकार नाही
- अ) उत्पादनाच्या बचती
ब) विशिष्ट स्थानाच्या बचती
क) वाहतूक आणि संचयाच्या बचती
ड) विक्री व विपणनाच्या बचती
८. उत्पादनाची तांत्रिक कार्यक्षम पद्धती म्हणजे अशी की ज्यामध्ये _____.
- अ) उत्पादनाचा एक घटक कमी वापरून पूर्वीची उत्पादनपातळी वाढते.
ब) उत्पादनाचा कोणताही एक घटक वाढवून पूर्वीची उत्पादनपातळी राहते.
क) उत्पादक घटकांची किमान खर्च जोडी दाखवते.
ड) महत्तम नफा दर्शवते.
९. जेव्हा उद्योगसंस्था श्रमाचे घटक वाढवते व उत्पादनात कमी प्रमाणात वाढ होते. तेव्हा त्यांना _____ चा अनुभव येतो.
- अ) श्रमिकांची विभागणी
ब) मोठ्या संख्येचा नियम.
क) घटत्या प्रमाणाचा
ड) घटत्या किमान उपयोगीतेचा
१०. अंतर्गत खर्च हे _____.
- अ) एकूण स्थिर खर्च तेवढे असतात.
ब) एकूण बदलत्या खर्चाएवढे असतात.
क) स्वतःच्या मालकियाच्या घटक खर्चाएवढे असतात.
ड) अल्पकाळात जास्त तर दीर्घकाळात कमी असतात.
११. एकूण खर्चाच्या वक्राचा उतार हा _____ च्या बरोबर असतो.
- अ) AVC
ब) MC
क) AC
ड) TFC

१२) संतुलन विश्लेषण (break even analysis) हे _____ निर्धारित करते.

अ) महत्तम नफा असणारे उत्पादन

ब) अशी उत्पादन पातळी की जेथे आर्थिक नफा हा शून्य असतो

क) अशी उत्पादन पातळी जेथे सीमांत खर्च हा सीमांत प्राप्ती बरोबर असतो

ड) वरीलपैकी सर्व

प्र.१. ब) चूक की बरोबर ते लिहा. (कोणतेही दहा.)

१०

१. सुक्ष्मलक्ष्मी अर्थशास्त्र जे वैयक्तिक वर्तनाशी संबंधित असतात.
२. $C = f(Y)$ हे समीकरण आहे.
३. सर्व उद्योग संस्थांनी बाजारात केलेल्या पुरवठ्याची बेरीज म्हणजे बाजार पुरवठा होय.
४. टेनीस रॅकेट व टेनीस बॉल यांच्यात धन छेदक लवचिकता आहे.
५. रेषीय मागणी वक्रावरील सर्व बिंदूवर मागणीची किंमत लवचिकता ही समान असते.
६. मागणी अनुमान हे फक्त मोठ्या उद्योगसंस्थांकडूनच केले जाते.
७. जेव्हा एकूण उत्पादन हे घटते तेव्हा श्रमाची सीमांत उत्पादकता ही ऋण होते.
८. जर उद्योगसंस्थेचे सर्व आदाने २०% नी वाढवली तर त्यांचे उत्पादन ३०% नी वाढते तर त्या उद्योगसंस्थेस प्रमाणाच्या बचतीचा अनुभव येतो.
९. अल्पकालामध्ये उद्योगसंस्था कामगारांची संख्या बदलू शकते परंतु उद्योगसंस्थेचा आकार बदलू शकत नाही.
१०. प्रमाणाच्या बचती व अबचती ह्या दीर्घकालीन सरासरी खर्चाचा उतार दर्शवितात.
११. जर आदाने ही कंपनीच्या मालकीची असतील तर त्या आदानांचा बाह्य खर्च हा शून्य असतो.
१२. संतुलन बिंदूमध्ये (BREAK EVEN POINT) एकूण खर्च हा एकूण प्राप्तीपेक्षा जास्त असतो.

प्र.२ 'अ' आणि 'ब' किंवा 'क' आणि 'ड' सोडवा.

- अ) बाजारमागणी व बाजारपुरवठा संकल्पनांच्या साहाय्याने बाजारामध्ये समतोल किंमत निर्धारण कसे होते ते स्पष्ट करा. ०७
- ब) पुढील तक्त्याच्या आधारे TR, AR आणि MR काढा. तसेच TR, AR व MR यांच्यातील संबंधावरून बाजाराचा प्रकार ओळखा. ०८

उत्पादन	१	२	३	४	५	६	७
किंमत	१००	९०	८०	७०	६०	५०	४०

किंवा

- क) संधी खर्च तत्व, वाढीव व सिमांत तत्व संकल्पना सविस्तर स्पष्ट करा. ०७
- ड) मागणी फलन $= Q_d = 600 - 2P$ व पुरवठा फलन $= Q_s = 3P$. जर किंमत ८० रु, १०० रु, १२० रु, १४० रु, आणि १६० रु असताना मागणी व पुरवठा पत्रक तयार करा. तसेच समतोल किंमत आणि नगसंख्या शोधा. ०८

प्र.३ 'अ' आणि 'ब' किंवा 'क' आणि 'ड' सोडवा.

- अ) मागणीची लवचिकता व प्राप्तीच्या संकल्पना (TR, AR, MR) यांच्यातील संबंध स्पष्ट करा. ०७
- ब) मागणीचे अनुमान म्हणजे काय? विविध अवस्था स्पष्ट करा. ०८

किंवा

- क) मक्तेदारी व अल्पजनाधीकार या बाजारांमधील मागणी वक्राचे स्वरूप स्पष्ट करा. ०७
- ड) एका शहरामध्ये दरडोईउत्पन्न १०,००,०००/- असताना २५० गाड्यांची एका महिन्यात विक्री झाली होती. ०८
दरडोई उत्पन्न १५,००,०००/- एवढे झाल्यावर ही मागणी एका महिन्याला ५०० पर्यंत वाढली तर मागणीच्या उत्पन्न लवचिकतेचे मापन करा. वरील परिस्थिती दर्शविण्यासाठी योग्य आकृती काढा.

प्र.४ 'अ' आणि 'ब' किंवा 'क' आणि 'ड' सोडवा.

- अ) उत्पादकाला किमान खर्च संयोग अवस्था प्राप्त करण्यासाठीच्या अटी स्पष्ट करा व घटकांचा किमान खर्च संयोग आकृतीद्वारे स्पष्ट करा. ०७
- ब) प्रमाणाच्या बचती म्हणजे काय? प्रमाणाच्या विविध बाह्य बचती स्पष्ट करा. ०८

किंवा

- क) प्रमाणानुसार फलाचा नियम विस्तार पथाच्या आकृतीच्या साहाय्याने स्पष्ट करा. ०७
- ड) उत्पादनाचा स्थिर घटक भांडवलाच्या सोबत श्रमाच्यामात्रांमध्ये वाढ करून झालेले उत्पादन पुढील तक्त्यात दिले आहे. ०८

श्रममात्रा	०	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
एकूण उत्पादन	०	१०	२२	३६	५२	६६	७६	८०	८२	८२	७८

- i) सरासरी उत्पादन व सिमांत उत्पादन काढा.
- ii) बदलत्या प्रमाणाच्या नियमाच्या विविध अवस्था तक्त्यामध्ये दाखवा.
- iii) कोणत्या अवस्थेमध्ये विवेकी उत्पादक उत्पादन कोल सकारण सांगा.

प्र.५ 'अ' आणि 'ब' किंवा 'क' आणि 'ड' सोडवा.

- अ) दीर्घकालीन सरासरी खर्चाचा वक्र काढा व त्याची वैशिष्ट्ये लिहा. ०७
- ब) खालील तक्त्यावरून TVC, ATC, AVC आणि MC काढा. ०८

उत्पादन	१	२	३	४	५	६	७	८
किंमत	१००	१२५	१४०	१५०	१६०	१८०	२१०	४००

किंवा

- क) संतुलन बिंदू म्हणजे काय? एकूण स्थिर खर्चांमुळे संतुलन बिंदू कसा बदलतो ते आकृतीच्या साहाय्याने स्पष्ट करा. ०७
- ड) एका उद्योग संस्थेत तर उत्पादनाची किंमत = ५० रु, एकूण स्थिर खर्च १०,०००/- आणि एकूण बदलता खर्च = १० रु तर ०८

- i) उद्योगाचा संतुलन बिंदू काढा.
- ii) मूळ ए.स्थि.खर्चाला व स. ब. खर्चाला जर किंमत ३५ रु इतकी कमी झाली तर संतुलन बिंदू कसा बदलेल?
- iii) मूळ किंमत व ए. स्थि. खर्चाला जर एकूण स्थिर खर्च ८००० रु पर्यंत कमी झाला तर संतुलित उत्पादन किती असेल?
- iv) मूळ किंमत व स.ब. खर्चाला जर सरासरी बदलता खर्च ३० रु. इतका वाढला तर संतुलित उत्पादन किती असेल?

प्र.६ 'अ' आणि 'ब' किंवा 'क' आणि 'ड' सोडवा.

- अ) मागणीचा नियम मागणीच्या निर्धारकांच्या आधारे स्पष्ट करा. १०
 ब) समउत्पादन वक्र म्हणजे काय? समउत्पादन वक्रांची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. १०
 किंवा

प्र.६ कोणत्याही चार संकल्पनांवर टिपा लिहा. २०

- १) सिमांत विश्लेषणाचे उपयोग
- २) मागणीची छेदक लवचिकता
- ३) समखर्च रेषा
- ४) व्याप्तीच्या बचती
- ५) AC आणि NC यांच्यातील संबंध
- ६) अध्ययन वक्र